1. ספר בראשית פרק י״ח

ט ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל:
י ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה והנה־בן לשרה אשתך
יא ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו: ואברהם ושרה זקנים
יב באים בימים חדל להיות לשרה ארח כנשים: ותצחק שרה
יג בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה־לי עדנה ואדני זקן: ויאמר
יהוה אל־אברהם למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם
יד אלד ואני זקנתי: היפלא מיהוה דבר למועד אשוב אליך
טו כעת חיה ולשרה בן: ותכחש שרה לאמר לא צחקתי כי
טז יראה ויאמר לא כי צחקת: ויקמו משם האנשים וישקפו
יז על־פני סדם ואברהם הלך עמם לשלחם: ויהוה אמר המכסה
אני מאברהם אשר אני עשה:

בראשית פרק כ׳

י ויאמר אבימלך אל־אברהם מה ראית
יא כי עשית את־הדבר הזה: ויאמר אברהם כי אמרתי רק
אין־יראת אלהים במקום הזה והרגוני על־דבר אשתי:

בראשית פרק כ׳ - כ״א

יז ויתפלל אברהם אל־האלהים וירפא אלהים
יח את־אבימלך ואת־אשתו ואמהתיו וילדו: כי־עצר עצר
יהוה בעד כל־רחם לבית אבימלך על־דבר שרה אשת
כא א אברהם: ויהוה פקד את־שרה כאשר אמר
ב ויעש יהוה לשרה כאשר דבר: ותהר ותלד שרה לאברהם
ג בן לזקניו למועד אשר־דבר אתו אלהים: ויקרא אברהם
ד את־שם־בנו הנולד־לו אשר־ילדה־לו שרה יצחק: וימל
אברהם את־יצחק בנו בן־שמנת ימים כאשר צוה אתו
ה אלהים: ואברהם בן־מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו:
ו ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים כל־השמע יצחק־לי:
ז ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה כי־ילדתי בן
ח לזקניו: ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום
ט הגמל את־יצחק: ותרא שרה את־בן־הגר המצרית אשר־
י ילדה לאברהם מצחק: ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת
ואת־בנה כי לא יירש בן־האמה הזאת עם־בני עם־יצחק:
יא יב וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו: ויאמר אלהים
אל־אברהם אל־ירע בעיניך על־הנער ועל־אמתך כל אשר
יג תאמר אליך שרה שמע בקלה כי ביצחק יקרא לך זרע: וגם
את־בן־האמה לגוי אשימנו כי זרעך הוא:

בראשית פרק כ״ב

א ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את־אברהם ויאמר
ב אליו אברהם ויאמר הנני: ויאמר קח־נא את־בנך את־
יחידך אשר־אהבת את־יצחק ולך־לך אל־ארץ המריה
ג והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך: וישכם
אברהם בבקר ויחבש את־חמרו ויקח את־שני נעריו אתו
ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל־המקום אשר־
ד אמר־לו האלהים:

10.

אותו שאינו מקפיד על פשע חבירו מפני שהוא משים ורואה עצמו בדעתו שהוא מאוס כשירייס אלו שמשיירין בקערה אחר אכילה שהם נמאסין בעיני בני אדם ואין אוכלים השיירין אלא הפחותים שהם המשרתים והעניים כן הוא נמאס בעיני עצמו, ולכך אינו מקפיד על בזיון שבזהו חברו, הנה לזה דוקא מעביר על פשעיו, אבל היודע בעצמו שהוא אדם חשוב ובזהו חבירו בדברים וחטא לו והוא שותק ועובר על פשע חבירו כדי להרויח טובה מאת ה׳ שיעביר על פשעיו לא יזכה לכך.

5. תנא דבי אליהו [illegible]

.. אמר להם שיעלו כלם עמו, וכשעולים עמו בדרך היו לנין ברחובה של עיר, והיו מתקבצין האנשים לבד והנשים לבד, שכן האיש היה מדבר עם האיש, והאשה עם האשה, וגדול עם הקטן. והיתה המדינה מרגשת והיו שואלין להן להיכן תלכו, ואומרים להם, לבית האלהים שבשלה, שמשם תצא תורה ומעשים טובים, ואתם למה לא תבואו עמנו ונלך ביחד. מיד עיניהם משגרות דמעות, ואומרים להם, נעלה עמכם. וכן אמר להם עוד הפעם. עד שעלו עמו לשנה הבאה חמשה בתים. ולשנה האחרת עלו עמו עשרה

•••

הקדוש־ברוך־הוא, שהוא בוחן לבות וכליות, אמר לו לאלקנה, אתה הכרעת את ישראל לכף זכות וחנכת אותם במצות וזכו רבים על ידך, אני אוציא ממך בן שיכריע את כל ישראל לכף זכות, ויחנך אותם במצות, ויזכו רבים על ידו.

9. רש״י בראשית ל״ז

נקוד על את שלא הלכו אלא לרעות את עצמן (ב״ר): (יג) הנני. לשון ענוה וזריזות כדלו למצות אביו ואף על פי שהיה יודע באחיו ששונאין אותו: (יד) מעמק חברון. והלא חברון בהר שנאמר (במדבר יג) ויעלו בנגב ויבא עד חברון אלא (ב״ר) מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון לקיים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים (לעיל טו) כי גר יהיה זרעך: ויבא שכמה. (סוטה יא) מקום מוכן לפורענות שם קלקלו השבטים שם ענו את דינה שם נחלקה מלכות בית דוד שנאמר (מלכים א יב) וילך רחבעם שכם:

8. גמרא בבא קמא צ״ב

.. א״ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמור רבנן כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה א״ל דכתיב °וה׳ שב את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו אמר ליה את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא °ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו [וגו׳] וכתיב °וה׳ פקד את שרה כאשר אמר וגו׳ כאשר אמר אברהם אל אבימלך

11.

.. פעלת בדורם של עזרא ונחמיה, מעולי בבל. אתה, איוב, בעשרך ובהשפעתך יכולת להחיש את תהליך ישוב הארץ ובנין בית־המקדש. ברם, אזנך אטומה היתה ולא קלטה את הזעקה ההיסטורית של האומה. לא יצאת בסערת־מחאה נגד הסנבלטים, השומרונים ושאר שונאי־ישראל אשר רצו להחריב את הישוב ולכבות את זיק התקוה האחרון של עם ה׳. מה עשית בשעה שעולי הגולה קראו ממעמקי־סבל ויאוש: ״כשל כח הסבל והעפר הרבה ואנחנו לא נוכל לבנות בחומה״? ישבת בחיבוק־ידים! לא השתתפת בסבלם של הלוחמים למען היהדות, ארץ ישראל והגאולה; מעולם לא הבאת קרבן אחד לטובתם. רק לשלומך וטובתך דאגת כל הימים, ורק למענך התפללת.

הקב״ה אומר לחברי איוב: ״ועתה קחו לכם שבעה פרים ושבעה אילים ולכו אל עבדי איוב והעליתם עולה בעדכם ואיוב עבדי יתפלל עליכם״. הנני מנסה את איוב עוד הפעם. יבחן נא בפומבי; היודע הוא להתפלל עתה על הזולת ולהשתתף בסבלו? הלמד דבר־מה בשעת פורענויות וחרון־אף? האם סיגל לעצמו מטבע חדשה של התפילה הכוללת והמקיפה את הרבים? אם יתחנן בעדכם, אז תבוא גאולתו וגם גאולתכם — ״כי אם פניו אשא״. אז תדעו, כי איוב נפדה מן המיצר האיגואיסטי ונכנס למרחב הסימפטיה עם הציבור וההצטרפות לזולת, וכי ההתבדלות הופקעה, ובמקומה הופיעה ההתחברות. הפלא הגדול התרחש; איוב עמד פתאום על טיבה של התפילה היהודית. הוא גילה בשעה אחת את לשון הרבים, את מדת־החסד הסוחפת את האדם מרשות־היחיד לרשות־הרבים. הוא התחיל לחיות את חיי־הכלל, לכאוב את מכאוביו, להתאבל על אסונו ולשמוח בשמחתו. יסורי־איוב מצאו את תיקונם האמתי בהחלצו מן ההסגר שהיה נתון בו, וחמת אלהים שככה. ״וה׳ שב את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו״.

6.

בר״ה נפקדה שרה ורחל וחנה · בר״ה יצא יוסף מבית האסורין · בר״ה בטלה עבודה מאבותינו במצרים ·

הלא אני טוב לך אין כתיב כאן אלא אנכי אמר לה כרייך יהא בחלקך כבר״א ״אנכי ה׳ אלהיך :

7.

ותדר נדר ותאמר ה׳ צבאות אמר רבי אלעזר מיום שברא הקב״ה את עולמו לא היה אדם שקראו להקב״ה צבאות עד שבאתה חנה וקראתו צבאות אמרה חנה לפני הקב״ה רבש״ע מכל צבאי צבאות שבראת בעולמך קשה בעיניך שתתן לי בן אחד משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו בא עני אחד ועמד על הפתח אמר להם תנו לי פרוסה אחת ולא השגיחו עליו דחק ונכנס אצל המלך א״ל אדוני המלך מכל סעודה שעשית קשה בעיניך ליתן לי פרוסה אחת :

12.

אחים יקרים, הכואבים את כאב עמנו וחשים בכל מלוא נשמתם את הריסותיו ואת צרותיו ועלבונותיו הנוראים, היודעים ברור, ששום רפואה ושום הקלה של המצב המחריד של הכלל כלו לא תתכן שתבוא, זולת על ידי השיבה אל ערש ילדותנו, אל ארץ הקדושה, לבנותה ולהבנות בה!

• • •

הראשית והאחרית של מפעלנו הכללי, הטעון כל כך מרץ, כל כך כשרון, וכל כך הקרבה עצמית הנדרשת מכלנו, כל אלה הנם נעוצים ומרתקים עם המפתח הגדול של הגאלה, שהיא התשובה.

המעכב הראשי, שהוא כולל בקרבו באמת את כל שאר העכובים, ביחוד ממדתה של התשובה הכללית של כל ישראל לכל מפלגותיו, ביחס עם הקשר על מהלכה של צמיחת הגאלה ההולכת ונובטת אצלנו, הוא המשג של ציור התשובה, המקשר, שלא על פי אמת, רק עם דלדול נפש, עם חלשה ורפיון והנמכת החיים. הציור הזה באמת הוא פוגם גם בתכן התשובה של כל יחיד במדה ידועה, אבל יותר מכל הוא מעכב את התשובה הכללית, שהיא מכרחת לבוא כעת עם רשמי קוי הגאלה, שבצמהם אנו חיבים להיות אמיצי רוח, מלאי חיל ומשתוקקים לשבע טל של חיים, של יצירה עצומה ושל רעננות.

ובשביל כך הננו חיבים לגלות את הרז הזה, שהתשובה האמתית של כל ישראל – שהשיבה לארץ ישראל ההולכת ומתגברת בקרבנו היא אחת מחליותיה הגדולות – היא מכרחת להיות מצבת בקרב נפשנו פנימה בצורה של חזיון כביר רב אונים, המוסיף לנו אוצרות של עוז וחיל, לקום ברוח אמיץ נגד כל שוטני נפשנו, ולהפעים בקרבנו רוח נעלה של כח יוצר, פורה ושוטף, בכל הערכים הרוחניים והמעשיים שלנו, בעז צור ישראל. והתשובה החיה שהיא נובעת לא מנפשות בודדות מרפקות, אלא מתוך אוצר הנשמה של הכלל כלו, כנסת ישראל המאחדת בקרבה את כל אבריה הרבים והשונים, היא באה אלינו על ידי הופעות, שאנו יכולים לחלק את פרקיהן בהכרה דרגאית באפן המשיב לנו ארבעה ערכים נצחיים, שהם מבטאים בשמות: כבוד, חבה, דעת וחיים.

• • • הקשיבו נא אחים יקרים ושימו את מפתח הזהב הזה, מפתחה של הגאלה האמתית – התשובה – על לבבכם, ושנת גאלה וישועה, שנת שלום ואהבת אחים נאמנה עלינו תבוא במהרה בימינו אמן.

שמואל א׳

2.

א ויהי איש אחד מן־הרמתים צופים מהר אפרים ושמו אלקנה
ב בן־ירחם בן־אליהוא בן־תחו בן־צוף אפרתי: ולו שתי נשים
שם אחת חנה ושם השנית פננה ויהי לפננה ילדים ולחנה
ג אין ילדים: ועלה האיש ההוא מעירו מימים ימימה
להשתחות ולזבח ליהוה צבאות בשלה ושם שני בני־עלי
ד חפני ופנחס כהנים ליהוה: ויהי היום ויזבח אלקנה ונתן
ה לפננה אשתו ולכל־בניה ובנותיה מנות: ולחנה יתן מנה
ו אחת אפים כי את־חנה אהב ויהוה סגר רחמה: וכעסתה
צרתה גם־כעס בעבור הרעמה כי־סגר יהוה בעד רחמה:
ז וכן יעשה שנה בשנה מדי עלתה בבית יהוה כן תכעסנה
ח ותבכה ולא תאכל: ויאמר לה אלקנה אישה חנה למה
תבכי ולמה לא תאכלי ולמה ירע לבבך הלוא אנכי טוב
ט לך מעשרה בנים: ותקם חנה אחרי אכלה בשלה ואחרי
י שתה ועלי הכהן ישב על־הכסא על־מזוזת היכל יהוה: והיא
יא מרת נפש ותתפלל על־יהוה ובכה תבכה: ותדר נדר ותאמר
יהוה צבאות אם־ראה תראה בעני אמתך וזכרתני ולא־
תשכח את־אמתך ונתתה לאמתך זרע אנשים ונתתיו
יב ליהוה כל־ימי חייו ומורה לא־יעלה על־ראשו: והיה כי
יג הרבתה להתפלל לפני יהוה ועלי שמר את־פיה: וחנה היא
מדברת על־לבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע ויחשבה
יד עלי לשכרה: ויאמר אליה עלי עד־מתי תשתכרין הסירי
טו את־יינך מעליך: ותען חנה ותאמר לא אדני אשה קשת־
רוח אנכי ויין ושכר לא שתיתי ואשפך את־נפשי לפני יהוה:
טז אל־תתן את־אמתך לפני בת־בליעל כי־מרב שיחי וכעסי
יז דברתי עד־הנה: ויען עלי ויאמר לכי לשלום ואלהי ישראל
יח יתן את־שלתך אשר שאלת מעמו: ותאמר תמצא שפחתך
חן בעיניך ותלך האשה לדרכה ותאכל ופניה לא־היו־לה עוד:

3.

א ב למנצח על־הגתית לאסף: הרנינו לאלהים עוזנו הריעו
ג לאלהי יעקב: שאו־זמרה ותנו־תף כנור נעים עם־נבל:
ד ה תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו: כי חק לישראל הוא
ו משפט לאלהי יעקב: עדות ביהוסף שמו בצאתו על־ארץ
ז מצרים שפת לא־ידעתי אשמע: הסירותי מסבל שכמו כפיו
ח מדוד תעברנה: בצרה קראת ואחלצך אענך בסתר רעם
ט אבחנך על־מי מריבה סלה: שמע עמי ואעידה בך ישראל
י אם־תשמע־לי: לא־יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר:
יא אנכי יהוה אלהיך המעלך מארץ מצרים הרחב־פיך
יב ואמלאהו: ולא־שמע עמי לקולי וישראל לא־אבה לי:
יג יד ואשלחהו בשרירות לבם ילכו במועצותיהם: לו עמי שמע
טו לי ישראל בדרכי יהלכו: כמעט אויביהם אכניע ועל־צריהם
טז אשיב ידי: משנאי יהוה יכחשו־לו ויהי עתם לעולם:
יז ויאכילהו מחלב חטה ומצור דבש אשביעך: ויאמר נחמיה הוא

4. נחמיה ח׳

התרשתא ועזרא הכהן הספר והלוים המבינים את־העם
לכל־העם היום קדש־הוא ליהוה אלהיכם אל־תתאבלו
ואל־תבכו כי בוכים כל־העם כשמעם את־דברי התורה:
י ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו
מנות לאין נכון לו כי־קדוש היום לאדנינו ואל־תעצבו
יא כי־חדות יהוה היא מעזכם: והלוים מחשים לכל־העם
יב לאמר הסו כי היום קדש ואל־תעצבו: וילכו כל־העם
לאכל ולשתות ולשלח מנות ולעשות שמחה גדולה כי
הבינו בדברים אשר הודיעו להם: